

**«Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΟΛΟΝ
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ.
ΑΝΑΒΙΩΣΙΣ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΩΝ ΔΙΑΚΟΝΙΣΣΩΝ»**

**ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΧΑΛΚΙΔΟΣ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ**

Εισήγησις ενώπιον τῆς σεπτῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τὴν 8ην Ὀκτωβρίου 2004.

ΧΑΛΚΙΔΑ 2004

Γ. ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΩΝ ΔΙΑΚΟΝΙΣΣΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΑΒΙΩΣΕΩΣ ΤΟΥ.

2. Προυποθέσεις καὶ λειτουργικὴ «τάξις» τῆς χειροτονίας τῶν Διακονισσῶν

Διακόνισσαι ἐξελέγοντο «μετ' ἀκριβοῦς δοκιμασίας»^[66] εἴτε ἐκ τῶν τάξεων τῶν ἀφιερωμένων εἰς τὸν Θεὸν παρθένων^[67], εἴτε ἐκ τῶν χηρῶν, αἱ ὅποια ἦσαν μονόγαμοι^[68]. Διακόνισσαι ἐπίσης ἐγίνοντο καὶ σύζυγοι ἐπισκόπων^[69]. Ἐχειροτονοῦντο ἐπίσης ἐκλεκταὶ μοναχαί, μεγαλοσχήμονες ἢ καὶ ἡγούμεναι γυναικείων μοναστηρίων^[70].

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἡλικίαν τῶν διακονισσῶν, κατ' ἀρχάς αὐταί, συμφώνως πρὸς τὴν ἀποστολικὴν περὶ χηρῶν διάταξιν^[71], ἔπρεπε νὰ ἔχουν ὑπερβῆ τὸ ἐξηκοστὸν ἔτος^[72].

Ἀργότερον ὅμως, ἐπειδὴ ἐγίνοντο ἐξαιρέσεις^[73] καὶ οἱ τομεῖς τῆς διακονικῆς ἐργασίας ἀπῆλθον ἀκμαίας δυνάμεις καὶ ἀρκετὴν εὐκνησίαν καὶ εὐρωστίαν, ἡ Ἐκκλησία «**Χάριτι Θεοῦ κραταιότερα γινομένη καὶ ἐπὶ τὰ πρόσω βαίνουσα**» ἐπισήμως περιώρισε τὸ χρονικὸν τοῦτο ὄριον, ἀπαιτοῦσα ἡλικίαν οὐχὶ ἐλάσσονα τῆς τῶν τεσσαράκοντα ἐτῶν^[74].

Εἰς τὸν 40όν μάλιστα κανόνα τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἐνθαρρύνονται αἱ εὐσεβεῖς γυναῖκες εἰς τὸ νὰ χειροτονωῦνται διακόνισσαι καὶ δικαιολογεῖται τὸ ὄριον τοῦ τεσσαρακοστοῦ ἔτους τῆς ἡλικίας^[75].

Αὐταί αἱ διατάξεις παρέμειναν σταθεραὶ καθ' ὅλους τοὺς βυζαντινοὺς αἰῶνας.

Αἱ διακόνισσαι πρέπει νὰ ἔχουν ἀρετὴν, ἱεραποστολικὸν φρόνημα, πνεῦμα διακονίας πρὸς μίμησιν Χριστοῦ^[76], ἀλλὰ καὶ μόρφωσιν, ὥστε ἐπιτυχῶς νὰ ἀνταποκρίνωνται εἰς τὸ καθηχητικὸν τῶν ἔργων^[77].

Ἀκόμη, συμφώνως πρὸς τὰς Ἀποστολικὰς διαταγὰς, ἡ διακόνισσα πρέπει νὰ εἶναι «πραεῖα, ἡσυχος, ἐπιεικής, ἄκακος, ἀόργητος, μὴ πολύλαλος, μὴ κραύγασος, μὴ πολύγλωσσος, μὴ κατάλαλος, μὴ λεξιθηρος, μὴ φιλοπράγμων»^[78].

Αἱ ἐκλεγόμεναι γυναῖκες διὰ τὸ διακονικὸν λειτούργημα καθιεροῦντο ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου, ὁ ὅποιος καὶ τὰς ἐχειροτόνει διὰ λειτουργικῆς πράξεως ἀναλόγου ἐκείνης τῆς καθιερώσεως τῶν διακόνων.

Ὄνομάζεται δέ ἡ πράξις αὕτη «χειροτονία», «χειροθεσία», «χειροτονεῖν», «καθιεροῦν», «ἐπιτιθέναι χεῖρας», «προχειρίζεσθαι».

Ἡ πράξις αὕτη κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους αἰῶνας δέν περιγράφεται, εὐθύς ὅμως ὡς ἐμφανίζεται εἰς τὰς «Ἀποστολικὰς Διαταγὰς»^[79] κ.λ.π. κώδικας^[80] καὶ πηγὰς, ἀργότερον εἰς τὰ Εὐχολόγια, πλήρης σειρὰ Τυπικῶν χειροτονίας τῶν διαφόρων τάξεων τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου, περιλαμβάνεται καὶ αὕτη μεταξύ αὐτῶν καὶ λαμβάνει, προϊόντος τοῦ χρόνου, πανηγυρικὸν χαρακτήρα.

Ἡ προσεκτικὴ μελέτη τῶν χειροτονικῶν τούτων, μερικὰ τῶν ὁποίων χάριν συντομίας ἀναλυτικῶς παρατίθενται καὶ ἄλλα ἀπλῶς ἀναφέρονται εἰς τὴν ὑπ' ἀριθμ. 80 ὑπόσημείωσιν, ἀπὸ εἰδολογικῆς καὶ καθ' ὕλην ἐπόψεως ὀδηγεῖ εἰς τὰ κάτωθι πορίσματα.

α) Όλοι αἱ διατάξεις, συμφωνοῦν ἀπολύτως καθ' ἕλην, διαφέρουν κατά τι γλωσσικῶς καί φραστικῶς, ἐνῶ ἀπέχουν μεταξύ των τοπικῶς καί χρονικῶς.

β) Ἡ χειροτονία τῆς διακονίσης ἔχει ἀπόλυτον εἰδολογικήν ὁμοιότητα πρός τὰς χειροτονίας τῶν τάξεων τοῦ ἀνωτέρου Κλήρου, διότι τελεῖται ἐντός τοῦ ἱεροῦ Βήματος, ἔμπροσθεν τῆς ἀγίας Τραπέζης, κατά τήν διάρκειαν τῆς Θείας Λειτουργίας, μάλιστα μετά τήν ἀγίαν ἀναφοράν, ἀλλά καί «ἐπί προηγιασμένων», μετά τήν ἐπί τῆς ἀγίας Τραπέζης ἀπόθεσιν τῶν τιμίων δώρων τῆς μεγάλης εἰσόδου.

Ἡ πρός χειροτονίαν προσήγετο εἰς τήν ἀγίαν Τράπεζαν, ἔχειροτόνει αὐτήν ὁ Ἐπίσκοπος, δι' ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν, ἀπαγγέλων οὐχί μίαν, ὡς συμβαίνει κατά τὰς κατωτέρας χειροθεσίας, ἀλλά δύο εὐχάς, μετά τήν προεξαγγελομένην ἐκφώνησιν «Ἡ Θεία Χάρις ...», γνωρίσματα τῆς χειροτονίας τῶν ἀνωτέρων Κληρικῶν. Ὡσαύτως, ὅπως συμβαίνει μέ τὰς χειροτονίας τῶν ἀνωτέρων Κληρικῶν, ὅπου, μετά τήν πρώτην εὐχήν, λειτουργός ἔχων τόν ἴδιον μέ τόν χειροτονοῦμενον βαθμόν, παρεμβαίνει ἀπαγγέλων τὰ εἰρηνικά, ἐδῶ τὰ εἰρηνικά ἀπαγγέλει ὁ ἰσόβαθμος τῆς διακονίσης διάκονος.

Ὑπάρχουν ὅμως καί διαφοραί. Ὁ χειροτονοῦμενος διάκονος κλίνει τό δεξιόν γόνυ καί στηρίζει τό μέτωπόν του εἰς τήν ἀγίαν Τράπεζαν, ἐνῶ ἡ διακόνισσα ἴσταται. Ἡ διακόνισσα περιβάλλεται, ὅπως καί ὁ διάκονος, ὠραρίον φέρει ὅμως τοῦτο κάτωθεν τοῦ μαφωρίου, μετά τῶν δύο ἀρχῶν αὐτοῦ ἔμπροσθεν.

Κατά τήν ὥραν τῆς Θείας Κοινωνίας κοινωνεῖ ὡς ὁ διάκονος, ἀλλ' «οὐδενί μεταδίδωσι» τήν Θεϊαν Κοινωνίαν. Δι' αὐτό «ἐπιτίθησιν αὐτό (τό ἅγιον Ποτήριον) τῇ ἀγίᾳ Τραπέζῃ».

Εἰς τήν Δύσιν ἡ χειροτονία τῶν διακονισσῶν συνεδέετο μετ' εἰδικῆς Θείας Λειτουργίας, κατά δέ τήν χειροτονίαν, πλήν τοῦ ὠραρίου, παρεδίδετο εἰς τὰς χειροτονουμένας δακτύλιος καί στέφανος ἐξ ἀνθέων^[81].

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

[66.](#) - Δ' Οἰκουμενική Σύνοδος, κανόν ιε', ἐν Ἀμίλκα Ἀλιβιζάτου, «Οἱ Ἱεροὶ κανόνες καί οἱ ἐκκλησιαστικοὶ νόμοι, ἐν Ἀθήναις 1949. σ. 54.

[67.](#) - Ἀποστολικαί Διαταγαί, βιβλ. ΣΤ', κεφ. ΙΖ', ἐν Migne, Ε.Π. 1, 957. 6η Ἰουστιανεῖος Νεαρά, κεφ. Ιδ' ἐν R. Schoell-G Kroll (ἐκδ.), *Corpus juris civilis*, τόμ. 3: *Novellae*, Βερολίνον 1895, σ. 43 καί Θεοδώρου Ε., ἐνθ. ἀνωτ., σ. 317.

[68.](#) - Ἀποστολικαί Διαταγαί, ἐνθ. ἀνωτ. 6η Ἰουστιανεῖος Νεαρά, ἐνθ. ἀνωτ.

[69.](#) - 48ος Κανὼν τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου «εἰ καί ἀξία φανεῖη, πρός τό τῆς διακονίας ἀναβιβαζέσθω ἀξίωμα». Ἀμ. Ἀλιβιζάτου, ἐνθ. ἀνωτ. σ. 98.

[70.](#) - Θεοδ. Βαλσαμῶνος, Ἑρμηνεῖα εἰς τον μη' κανόνα ταῆς ἐν Τρούλλῳ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, Migne Ε.Π. 137,658 καί Θεοδώρου Ε. ἐνθ. ἀνωτ. σ. 317.

[71.](#) - Α' Τιμ. 5, 9-10.

[72.](#) - Codex Theodosianus, XVI, II : de episcopis et clericis, νόμ. 27, ἔκδ. Mommsen-Mayer 1905, σ. 843.

[73.](#) - Παράδειγμα τῆς ἀγίας Ὀλυμπιάδος, τήν ὁποίαν ἄν καί πολύ νέαν, «χήραν γενομένην ..., διάκονον ἔχειροτόνησε Νεκτάριος» Σωζομένου, Ἐκκλ. Ἱστορία, Βιβλ. Η', κεφ. Θ', Migne Ε.Π. 67, 1537.

[74.](#) - «Διάκονον μή χειροτονεῖσθαι γυναῖκα πρό ἐτῶν τεσσαράκοντα» ιε' κανὼν τῆς ἐν Χαλκηδόνι Οἰκουμενικῆς Συνόδου καί «Μῆτε διάκονος πρό τῶν εἰκοσιπέντε χρόνων ἢ διακόνισσα πρό τῶν τεσσαράκοντα ἐτῶν χειροτονεῖσθω» ιε' κανὼν τῆς ἐν Τρούλλῳ Πενθέκτης Οἰκ. Συνόδου. Ἀμ. Ἀλιβιζάτου, ἐνθ. ἀνωτ. σ. 98 καί Θεοδώρου Ε. ἐνθ. ἀνωτ. σ. 318.

75. - «Ότι ἡ Πενθέκτη ἐν Τρούλλῳ Σύνοδος ἤθελε νά ἐνθαρρύνῃ τὰς εὐσεβεῖς γυναῖκας εἰς τό νά χειροτονῶνται διακόνισσαι, εἶναι φανερόν εἰς τόν 40όν κανόνα αὐτῆς, ὁ ὁποῖος δικαιολογεῖ τό ὄριον τοῦ 40οῦ ἔτους τῆς ἡλικίας ὡς ἐξῆς: «Ἐν γάρ τῷ θείῳ Ἀποστόλῳ γέγραπται, ἐξήκοντα ἐτῶν τήν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καταλέγεσθαι χήραν· οἱ δέ ἱεροὶ κανόνες τεσσαράκοντα ἐτῶν τήν διακόνισσαν χειροτονεῖσθαι παραδῶκασι, **τὴν ἐκκλησίαν χάριτι θείᾳ κραταιότεραν γινομένην καί ἐπὶ τὰ πρόσω βαίνουσαν ἐωρακότες, καί τό τῶν πιστῶν πρός τήν τῶν θείων ἐντολῶν τήρησιν πάγιόν τε καί ἀσφαλές·** ὅπερ καί ἡμεῖς ἄριστα κατανοήσαντες, ἀρτίως διωρισάμεθα, τήν εὐλογίαν τῆς χάριτος, τῷ μέλλοντι τῶν κατὰ Θεόν ἀγῶνων ἐνάρχεσθαι, ὡσπερ τινά σφραγίδα ταχέως ἐνσημαινόμενοι, ἐντεῦθεν αὐτόν πρός τό μή ἐπὶ πολύ ὀκνεῖν καί ἀναδύεσθαι προβιβάζοντες, μᾶλλον μὲν οὖν πρός τήν τοῦ ἀγαθοῦ παρορμῶντες ἐκλογήν καί κατάστασιν», Θεοδώρου Ε., ἐνθ. ἀνωτ. Σελ. 318.

76. - Ἀπ. Διαταγαί, βιβλ. Γ', κεφ. ιθ', ἐν Migne Ἐ.Π. τόμ 1, στ. 801-804

77. - 6η Ἰουστιανεῖος Νεαρά, κεφ. Ια καί ιδ', ἐν Migne Ἐ.Π. 1, 1037-1040. «αἱ διακόνισσαι, ὡς καί οἱ λοιποὶ κληρικοὶ, νά εἶναι τῶν στοιχειωδῶν τουλάχιστον γραμμάτων ἐπιστήμονες».

78. - Ἀποστολικαὶ Διαταγαί, βιβλ. Γ', κεφ. ε', Migne P.G. 1, 768 καί Βαρθάρα Χ. Γιαννακοπούλου, εἰς τό περιοδικόν «Ἀνησυχίες» ἀριθμ. Φυλ. 71, σελ. 17.

79. - Τήν εὐχή ἀπό σελίδα 321 τοῦ Θεοδώρου Ε. μέ τήν ὑποσημείωσίν της.

80. - Ἐνδεικτικῶς ἀναφέρονται :

α) «εὐχή ἐπὶ χειροτονία διακονίσσης» ἐν τῷ κατὰ τόν η' αἰῶνα ἢ τὰς ἀρχάς τοῦ Θ' αἰῶνος γραφέντι Βαυβερινῷ κώδικι καί τῷ Βησσαριανῷ κώδικι (κρυπτοφέρης) γραφέντι τῷ Θ' ἢ Ι' αἰῶνι. (Θεοδώρου Ε., ἐνθ. ἀνωτ., σελ. 326, 327, & 328).

«Μετά τό γενέσθαι τήν ἀγίαν ἀναφοράν καί ἀνοιγῆναι τὰς θύρας· πρὶν ἢ εἰπεῖν τόν διάκονον· Πάντων τῶν ἀγίων, προσφέρεται ἡ μέλλουσα χειροτονεῖσθαι τῷ ἀρχιερεῖ καί ἐκφωνῶν τό, Ἡ θεία Χάρις, κλινούσης αὐτῆς τήν κεφαλὴν, ἐπιτίθησι τήν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τήν κεφαλὴν αὐτῆς, καί ποιῶν σταυροῦς τρεῖς ἐπεύχεται ταῦτα. «Ὁ Θεός ὁ ἅγιος, ὁ Παντοδύναμος, ὁ διὰ τῆς ἐκ Παρθένου κατὰ σάρκα γεννήσεως τοῦ μονογενοῦς Σου υἱοῦ καί Θεοῦ ἡμῶν ἀγίας τῆς θῆλυ· καί οὐκ ἀνδράσι μόνον ἀλλὰ καί ταῖς γυναῖξι δωρησάμενος τήν χάριν καί τήν ἐπιφοίτησιν τοῦ ἁγίου Σου Πνεύματος· Αὐτός καί νῦν, Δέσποτα, ἔπιδε ἐπὶ τήν δούλην Σου ταύτην· καί προσκάλεσον αὐτήν εἰς τό ἔργον τῆς διακονίας Σου, καί **κατάπεμψον αὐτῇ τήν πλουσίαν δωρεάν τοῦ ἁγίου Σου Πνεύματος·** διαφύλαξον αὐτήν ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ Σου πίστει, ἐν ἀμέμπτῳ πολιτείᾳ κατὰ τό Σοί εὐάρεστον τήν ἐαυτῆς λειτουργίαν διὰ παντός ἐκπληροῦσαν. Ὅτι πρέπει Σοι ἀμήν».

Καί μετά τό ἀμήν ποιεῖ εἰς τῶν διακόνων εὐχήν οὕτως·

Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ἐπὲρ τῆς ἄνωθεν εἰρήνης, καί εὐσταθείας τοῦ σύμπαντος κόσμου· τοῦ κυρίου δεηθῶμεν.

Ἐπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου· τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ἐπὲρ τοῦ ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν (τοῦ δεῖνος), ἱερωσύνης, ἀντιλήψεως, διαμονῆς, εἰρήνης, υἰγιαίας, σωτηρίας αὐτοῦ καί τοῦ ἔργου τῶν χειρῶν αὐτοῦ· τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ἐπὲρ τῆς νῦν προχειριζομένης διακονίσσης (τῆσδε) καί τῆς σωτηρίας αὐτῆς· τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὅπως ὁ φιλόανθρωπος Θεός ἄσπιλον καί ἀμώμητον αὐτῇ τήν διακονίαν χαρίσῃται· τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ἐπὲρ τοῦ εὐσεβεστάτου καί θεοφιλεστάτου βασιλέως ἡμῶν.

Ἐπὲρ τοῦ ῥυσθῆναι ἡμᾶς.

Ἀντιλαβοῦ σῶσον.

Καί ἐν τῷ γενέσθαι ταύτην τήν εὐχήν ὑπό τοῦ διακόνου, ἔχων ὁμοίως τήν χεῖρα ἐπὶ τήν κεφαλὴν τῆς

χειροτονουμένης ὁ Ἐπίσκοπος, ἐπεύχεται οὕτως.

«Δέσποτα Κύριε, ὁ μηδὲ γυναῖκας ἀναθεμένας ἑαυτάς καὶ βουληθείσας καθ' ὃ προσῆκε λειτουργεῖν τοῖς ἁγίοις οἴκοις Σου ἀποβαλλόμενος, ἀλλὰ ταύτας ἐν τάξει λειτουργῶν προσδεξάμενος· δώρησαι τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Σου Πνεύματος καὶ τῆ δούλη Σου ταύτη, βουληθείση ἀναθεῖναι Σοι ἑαυτήν, καὶ τὴν διακονίας ἀποπληρῶσαι χάριν, ὡς ἔδωκας χάριν τῆς διακονίας Σου Φοίβη, ἣν ἐκάλεσας εἰς ἔργον τῆς λειτουργίας· παρὰ σου δὲ αὐτῆ ὁ Θεός, ἀκατακρίτως προσκαρτερεῖν τοῖς ἁγίοις ναοῖς Σου, ἐπιμελεῖσθαι τῆς οἰκείας πολιτείας, σωφροσύνης δὲ μάλιστα, καὶ τελείαν ἀπόδειξον δούλην Σου· ἵνα καὶ αὐτῆ, παραστῶσα τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ, ἄξιον τῆς ἀγαθῆς πολιτείας ἀπολήψῃται τὸν μισθόν. Ἐλεεί καὶ φιλανθρωπία τοῦ μονογενοῦς Σου Υἱοῦ, μεθ' οὗ εὐλογητός εἶ· καὶ τὰ ἐξῆς.

Καί μετὰ τὸ ἄμην, περιτίθησι τῷ τραχήλῳ αὐτῆς ὑποκάτωθεν τοῦ μαφωρίου τὸ διακονικὸν ὠράριον, φέρων ἔμπροσθεν τὰς δύο ἀρχάς· καὶ τότε ὁ ἐν τῷ ἄμβωνι διάκονος λέγει· Πάντων τῶν ἁγίων μνημονεύσαντες καὶ τὰ λοιπά.

Μετά (δέ) τὸ μεταλαβεῖν αὐτὴν τοῦ ἁγίου σώματος καὶ τοῦ ἁγίου αἵματος, ἐπιδίδων αὐτῆ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τὸ ἅγιον ποτήριον· ὅπερ δεχομένη ἀποτίθεται τῆ ἁγία τραπέζη».

β) «**εὐχή ἐπὶ χειροτονία διακονίσσης**» **κατὰ τὸν κώδικα τῆς βιβλιοθήκης Σινᾶ κατὰ τὸν Ι' αἰῶνα.** (Θεοδώρου Ε., ἔνθ. ἀνωτ. σελ. 328, 329).

«Μετά τὸ γενέσθαι τὴν ἀναφορὰν καὶ ἀνοιγῆναι τὰς θύρας προσφέρεται ἡ μέλλουσα χειροτονεῖσθαι, καὶ ὁ ἀρχιερεὺς ἐκφωνεῖ τὸ «Ἡ θεία χάρις», κλινούσης αὐτῆς τὴν κεφαλὴν καὶ ἐπιτίθησι τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῆς, καὶ ποιῶν σταυροὺς τρεῖς ἐπεύχεται. «Ὁ Θεός, ὁ ἅγιος καὶ παντοδύναμος...» (ὡς ἐν τοῖς κώδιξι Β καὶ Κ).

Καί μετὰ τὸ Ἄμην, ποιεῖ εἰς τῶν διακόνων εὐχὴν καὶ ἐν τῷ γενέσθαι ταύτην, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἔχων τὴν χεῖρα ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῆς, ἐπεύχεται οὕτως· «Δέσποτα Κύριε, ὁ μηδὲ γυναῖκας ἀναθεμένας ἑαυτάς...» (ὡς ἐν τοῖς κώδιξι Β καὶ Κ)».

γ) «**τάξις ἐπὶ χειροτονία διακονίσσης**» **κατὰ τοὺς κώδικας Παρισίων τοῦ ΙΑ' αἰῶνος καὶ Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης Ἀθηνῶν ΙΒ' - ΙΔ' αἰῶνος.** (Θεοδώρου Ε., ἔνθ. ἀνωτ. σελ. 329, 330).

«Τάξιν γινομένης ἐπὶ χειροτονία διακονίσσης, ἣτις ὀφείλει εἶναι μ' (= τεσσαράκοντα) χρόνων, παρθένος ἀγνή καὶ, κατὰ τὸ νῦν κρατοῦν, μονάζουσα μεγαλοσχίμων, κεκαρμένη τε κοσμίως, καὶ εἰς τοσοῦτον διὰ τῆς ἐπανθούσης αὐτῆ ἀρετῆς ἀνηγμένη εἰς ὕψος, ὡς ἀμιλλᾶσθαι κατὰ γε τοῦτο τοῖς ἀληθῶς ἀνδράσι, κἀντεῦθεν ἀξιούσθαι καὶ τῆς τοσαύτης τιμῆς. **Τελεῖται τοίνυν καὶ ἐπὶ ταύτη πάντα, ὅσα καὶ ἐπὶ τοῖς διακόνοις, ὀλίγων τινῶν γινομένων ἐνηλλαγμένως.** προσάγεται γάρ τῆ ἱερᾷ τραπέζῃ μαφωρίῳ καλυπτομένη τὴν κάραν, οὗ τὰ ἀμφότερα ἄκρα ἔμπροσθεν ἀπηώρηται, καὶ μετὰ τὸ ρηθῆναι· «Ἡ Θεία Χάρις», οὗ κλίνει γόνυ, καθάπερ ὁ διάκονος, ἀλλὰ μόνην τὴν κάραν, καὶ ὁ ἀρχιερεὺς σφραγίζων ταύτην τρεῖς καὶ ἔχων ἐπικειμένην αὐτῆ τὴν χεῖρα εὐχεται οὕτως. Ὁ διάκονος· Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. «Ὁ Θεός, ὁ ἅγιος καὶ παντοδύναμος...» (ὡς ἐν τοῖς κώδιξι Β καὶ Κ). Καὶ λεγομένων τῶν διακονικῶν, ἃ λέγεται καὶ ἐπὶ τοῖς διακόνοις, ὁ ἀρχιερεὺς, ἔχων ὡσαύτως τῆ τῆς χειροτονουμένης κορυφῆ τὴν χεῖρα ἐπικειμένην, εὐχεται οὕτως: «Δέσποτα Κύριε, ὁ μηδὲ γυναῖκας ἀναθεμένας ἑαυτάς καὶ βουληθείσας...» (ὡς ἐν τοῖς κώδιξι Β καὶ Κ). Καὶ μετὰ τὸ Ἄμην περιτίθησι τῷ τραχήλῳ ταύτης ὑποκάτωθεν τοῦ μαφωρίου τὸ διακονικὸν ὠράριον, φέρων εἰς τὸ ἔμπροσθεν τὰς δύο ἀρχάς, καὶ οὕτως ὁ ἐπὶ τοῦ ἄμβωνος διάκονος λέγει τὸ Πάντων τῶν ἁγίων μνημονεύσαντες. Κατὰ δὲ τὸν τῆς μεταλήψεως τῶν θείων μυστηρίων καιρὸν, κοινωνεῖ μὲν τοῦ θείου σώματος καὶ αἵματος μετὰ τοὺς διακόνους, λαμβάνουσα δὲ τὸ ποτήριον ἐκ τῶν τοῦ ἀρχιερέως χειρῶν οὐδενὶ μεταδίδωσιν, ἀλλ' εὐθύς ἐπιτίθησιν αὐτὸ τῆ ἁγία τραπέζη. Ἐπληρώθη ἡ χειροτονία τῆς διακονίσσης».

δ) «**τάξις χειροτονία διακονίσσης**» **κατὰ τὸν Ματθαῖον Βλάσταριν ΙΓ' αἰῶνος.** (βλέπετε Θεοδώρου Ε., ἔνθ. ἀνωτ. σελ. 330, 329).

ε) **χειροτονικὸν τοῦ Εἰληταρίου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ξενοφώντος τοῦ Ἁγίου Ὁρους, ΙΔ' αἰῶνος.** (βλέπετε Θεοδώρου Ε. ἔνθ. ἀνωτ. σελ. 331)

στ) Νεστοριανὴ Ordo Mulierum diaconissarum εὐρεθεῖσα ἐν Συριακῷ χειρογράφῳ τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. (Θεοδώρου Ε. ἔνθ. ἀνωτ. σελ. 332 & 333)

ζ) Ἡ ἐν τῇ Δύσει διαμορφωθεῖσα Ordo ad diaconam faciendam, κατὰ τὴν συλλογὴν ordo Romanus τοῦ Θ' -ΙΑ' αἰῶνος καὶ τὸν Codex engelbergensis τοῦ ΙΒ' αἰῶνος. (Θεοδώρου Ε. ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 333, 334, 335 ἕως παρ. 4)

[81](#). - Θεοδώρου Ε, «Ἡ «χειροτονία» ἢ «χειροθεσία» τῶν διακονισσῶν», ἐν Ἀθήναις 1954, σελ. 63-65.